

I denna dom ha deltagit generaldirektören Samuelsson, ordförande, samt herrar Conradt, Bezelius, Thornander, Hallström, A. Johansson och H. Andersson.
Domen är enhällig.

ARBETSDOMSTOLENS DOM
i mål mellan Svenska Fabriksarbetareförbundet, kärande, samt Svenska Arbetagivareföreningens Allmänna Grupp och Aktiebolaget Rörstrands Porslinsfabriker i Lidköping, svarande, angående föreningsrättskränkning; given i Stockholm den 21 december 1957.

Mellan Svenska Arbetagivareföreningens Allmänna Grupp och Svenska fabriksarbetareförbundet upprättades den 12 april 1957 ett kollektivavtal avseende arbetare anställda vid porslinsfabriker som äro anslutna till allmänna gruppen. Avtalet, som givits retroaktiv verkan från och med den 1 januari 1957 och alltjämt gäller, innehåller bland annat följande bestämmelser:

§ 10.

Arbetets ledning och fördelning.

Med iakttagande av avtalets bestämmelser i övrigt äger arbetsgivaren rätt att leda och fördela arbetet, att fritt antaga eller avskeda arbetare samt att använda arbetare, oavsett om dessa äro organiserade eller ej.

Föreningsrätten skall å ömse sidor lämnas skrämt.

Anse arbetarna, att avskedande ägt rum under omständigheter, som kunna tolkas såsom angrepp på föreningsrätten, äga de att, innan andra åtgärder vidtagas, genom sin organisation påkalla undersökning för vinnande av rättelse. - - - - -

Bolaget tillhör allmänna gruppen.

Bolagets fabrikslokaler i Lidköping äro belägna på ömse sidor om Lidan. Tyngdpunkten i produktionen ligger i den s.k. västra fabriken, i vilken porslinet framställs, formas, gjutes, brännes och glaceras. I den s.k. östra fabriken sker i huvudsak dekoreringsarbetet av porslinet.

Dekoreringen utföres efter olika metoder såsom handmålning, stämpling, koppartryckning och abziehtryckning. Abziehtryckningen tillgår på det sättet, att en färgbild på litografisk väg anbringas på ett stödpapper, varefter bilden överföres till porslinet och stödpapperet avlägsnas. Enligt ett sedan många år använt förfaringssätt kommer, när stödpapperet borttages, en gelatinhinna att fastna på porslinet; och denna hinna måste upplösas genom att porslinet sköljes i vatten (vattensättning). Numera användes emellertid vid sidan av detta förfaringssätt även ett annat, som medför att gelatinhinnan kan avlägsnas innan bilden fästes på porslinet. Vattensättning blir härigenom obehörlig.

I dekorationsavdelningen i östra fabriken är arbetet uppdelat allt efter de olika dekoreringsätten. I anslutning till abziehtryckeriet finnes en bassäng för vattensättning av porslinet.

Arbetet med vattensättningen av abziehtryckta artiklar ävensom vissa närliggande arbetsmoment - såsom transport av gods till och från bassängen, avräkning av vattensatta artiklar och bortförande av avfall - utfördes länge på ackord av ett arbetslag bestående av tre arbetare. Den 15 juni 1957 inskränktes emellertid arbetsstyrkan vid vattensättningen samtidigt som arbetet omorganiserades, ackordslaget upplöstes

och endast en av arbetarna i laget - den äldste - fick stanna kvar. Denne fick i fortsättningen uteslutande syssla med sköljning av porslinet, medan övriga arbetsuppgifter, som tidigare ankommit på ackordslaget, överfördes på andra arbetare.

Vid tiden för denna omläggning deltog en av förbundets medlemmar Tage Lundgren i vattensättningen; han var den näst yngste i ackordslaget. Lundgren blev överflyttad till västra fabriken, där han fick ett timavlönat arbete som avsynare. I vattensättningen hade Lundgren under den gångna delen av år 1957 haft en genomsnittlig inkomst av 4 kronor 43 öre i timmen, medan i hans nya arbete timlönen uppgick till 3 kronor 25 öre.

Lundgren, som anställdes hos bolaget den 12 februari 1953, valdes i mars 1955 till vice ordförande i arbetareförbundets avdelning i Lidköping. I denna egenskap brukade han - såsom medlem av avdelningens s.k. underhandlingskommitté - företräda arbetarna vid fackliga förhandlingar med bolaget, främst då fråga var om löner och arbetsförhållanden i östra fabriken.

Arbetareförbundet har efter stämning å allmänna gruppen och bolaget vid arbetsdomstolen gjort gällande, att förflyttningen av Lundgren från det bättre till det sämre avlönade arbetet icke kunnat motiveras med arbetsbrist eller behov av rationalisering utan skett på grund av Lundgrens verksamhet för fackföreningen. Under åberopande av att bolaget sålunda kränkt Lundgrens föreningsrätt har förbundet yrkat, att bolaget måtte förpliktas att återinsätta Lundgren i arbetet vid vattensättningen och gottgöra honom liden skada med 548 kronor 11 öre, motsvarande den inkomstminskning Lundgren fått vid-

kännas under tiden den 15 juni - den 4 oktober 1957, vilken sistnämnda dag Lundgren erhållit tjänstledighet för enskilda angelägenheter. Arbetsgivarparterna ha bestritt förbundets talan.

Till utveckling av sin talan har arbetareförbundet anfört: På försommaren 1957 inträdde en minskning i arbetstillgången vid vattensättningen, varigenom viss inskränkning av arbetsstyrkan där måhända varit motiverad. Bolaget gick emellertid hårdare fram än som var påkallat. Tillgänglig statistik från veckorna närmast efter upplösningen av sckordslaget (tiden den 15 - den 28 juni 1957) visar nämligen, att även efter den 15 juni åtminstone två av lagets medlemmar kunde ha sysselsatts på full tid med de till vattensättningen hörande arbetsuppgifterna. Det fanns icke heller några produktionstekniska skäl som talade för att man borde splittra de olika arbetsmoment som ingingo i vattensättningsackordet och fördela en del av arbetet på andra arbetare vid dekorationsavdelningen. Förutom den äldste arbetaren i laget borde därför även Lundgren ha fått stanna kvar i vattensättningen. Redan här bör framhållas, att det för fackföreningen var av betydelse att Lundgren fick behålla sitt arbete i östra fabriken, emedan mellan föreningens styrelsemedlemmar det fackliga arbetet fördelats så, att Lundgren fått på sin lott att bevaka arbetarnas intressen i östra fabriken och föra förhandlingar med bolaget rörande där uppkommande avtals- och tvistefrågor. Då Lundgren likväl förflyttades från östra fabriken ligger det nära till hands att antaga att förflyttningen av Lundgren förestavades av ovidkommande skäl. Bolaget

hade också långt tidigare ådagalagt en fientlig inställning till Lundgren på grund av hans arbete för fackföreningen. I augusti 1955 hade sålunda Lundgren en dag under arbetet i förbigående fört ett helt kort samtal med ett par arbetare och en förman på packningsavdelningen om en ackordsfråga. I anledning härav utfärdade bolaget ett närmast till arbetsledarna riktat cirkulär, vari föreskrevs dels att arbetsbefälet icke fick inlåta sig i samtal med någon i fackföreningens underhandlingskommitté angående arbets- och avlöningsförhållanden, dels att, om samtal om fackliga angelägenheter förekom under arbetstid, detta ofördröjligen skulle rapporteras till fabriksledningen. Samtidigt tilldelades Lundgren en varning för förseelse mot gällande ordningsregler och det beslöts, att han skulle flyttas från östra fabriken. Sedermera återtog bolaget visserligen både varningen och förflyttningsbeslutet, men sättet att handlägga denna sak vittnar om bolagets strävan att hindra fackföreningens representanter från att fullgöra sina uppdrag. I februari 1956 kom det till en ny sammanstötning mellan Lundgren och arbetsledningen. När Lundgren i ett ärende till lagret en dag passerade genom hålkortsavdelningen varseblev han att en hålkortsmaskin av ny typ fanns där. Lundgren stannade ett ögonblick för att se på den nya maskinen. Den arbetstagare som skötte maskinen erbjöd sig att praktiskt visa hur den användes. Lundgren frågade då, om man med hålkortsmaskinens hjälp förde individuell lönestatistik, och han fick ett jakande svar. Han uttryckte sin förvåning häröver, då arbetsledningen tidigare vid förhandlingsbordet givit arbetarnas representanter beskedet, att

någon sådan statistik ej fanns eller var planerad. Mera förekom icke vid detta tillfälle. Senare samma dag blev Lundgren emellertid tagen i förhör av en ingenjör, som i brysk ton upprepade gånger frågade honom, om han erkände att han försökt tubba arbetstagarna på hålkortsavdelningen att lämna ut förtjänststatistik. I betraktande av arbetsledningens uppträdande i samband med de nu återgivna episoderna och med hänsyn till vad förut sagts om att det även efter den 15 juni 1957 fanns arbete för Lundgren i vattensättningen, måste förflyttningen av honom ses som en fortsättning av tidigare trakasserier i ett mot föreningsrätten stridande syfte. Härtill kommer att även andra omständigheter ge stöd åt denna uppfattning. Det är nämligen svårt att finna någon annan förklaring till att arbetsledningen vid omflyttningen av Lundgren tilldelat denne ett dåligt avlönat arbete som eljest icke brukade tilldelas andra än partiellt arbetsföra. Ej heller kan man på annat sätt förklara, att bolaget icke senare tillmötesgått en av Lundgren vid upprepade tillfällen framställd begäran att åter erhålla ackordsarbete, oaktat flera andra arbetare med kortare anställningstid än Lundgren fått sådant arbete. Anmärkningsvärt är slutligen, att man icke ifrågasatt att Lundgren skulle flyttas tillbaka till östra fabriken, ehuru det även efter den 15 juni 1957 förekommit att arbetare nyanställts där.

Arbetsgivarparterna ha genmält: I maj 1957 skedde en kraftig omsvängning i marknadsläget för porslinsindustrin. Importen ökade samtidigt som efterfrågan å porslinsvaror inom handeln minskade. Vidare tvingade rådande kreditrestrik-

tioner handeln att minska sina lager. Givetvis förde detta med sig sysselsättningssvårigheter vid bolagets fabriker. Särskilt kännbar blev åtstramningen på dekorationsavdelningen, där man nyligen börjat rationalisera abziehtryckningen i syfte att kunna slopa vattensättningen. För att ge en föreställning om läget kan nämnas, att år 1957 under de första tjugu veckorna vattensattes 290.000 artiklar per fjortondagarsperiod medan antalet vattensatta artiklar på en period av motsvarande längd i mitten av juni nedgick till 109.000. Denna siffra sjönk sedermera ytterligare och vid månadskiftet augusti-september vattensattes endast omkring 32.000 artiklar på fjorton dagar. Statistiken över antalet arbetstimmar i vattensättningen visar samma tendens. Läget var bekymmersamt, men bolaget försökte i görligaste mån undvika permitteringar. Det var emellertid ofrånkomligt att göra en del inskränkningar, och arbetskraften måste i viss utsträckning disponeras om. Under tiden den 30 april - den 30 september 1950 minskades arbetsstyrkan i östra fabriken från 307 till 246 arbetare. Flertalet av de vid östra fabriken friställda arbetarna kunde beredas arbete vid västra fabriken - redan före den 15 juni överflyttades sålunda ett tjugotal arbetare - men det kunde icke undvikas att åtskilliga av dem därvid fingo vidkännas inkomstminskningar. Såsom framgår av det sagda var förflyttningen av Lundgren icke någon isolerad åtgärd och den föranleddes liksom andra sådana förflyttningar uteslutande av ändrade konjunktur- och produktionsförhållanden. Den statistik som av arbetarsidan åberopats till stöd för att det skulle ha funnits arbete för Lundgren i vattensättningen är icke

rättvisande; den avser en alltför kort tidrymd för att kunna läggas till grund för ett bedömande av arbetskraftsbehovet i vattensättningen, och därtill kommer att den omfattar endast en omställningstid omedelbart efter omorganisationen, då helt naturligt ett visst merarbete måste förekomma. Det är visserligen riktigt, att den arbetare som fick vara kvar i vattensättningen icke helt utan biträde kunde utföra allt det arbete som förut utförts av ackordslaget. Men man valde den enda rationella lösningen, nämligen att befria den kvarvarande arbetaren från en del mindre omfattande och tidskrävande arbete som egentligen låg vid sidan om själva vattensättningen; och det är att märka, att man med denna lösning icke behövde anställa någon ny arbetskraft utan att de arbetsuppgifter som avskilts från vattensättningen kunde övertagas av andra arbetare som redan förut funnos vid dekorationsavdelningen. - I målet har från arbetarsidan gjorts gällande, att åtskilliga omständigheter skulle tyda på att bolaget har en avog inställning till fackföreningen, och att det skulle vara berättigat att antaga att denna inställning inverkat på beslutet att överföra Lundgren till västra fabriken. I första hand har arbetarsidan härvidlag hänvisat till episoder som närröra från åren 1955 och 1956. De i anslutning till händelsen i augusti 1955 beslutade disciplinåtgärderna mot Lundgren måste emellertid enligt arbetsgiversidans mening ses mot bakgrunden av att Lundgren överträtt gällande ordningsregler genom att avlägsna sig från sin arbetsplats för att under arbetstid diskutera en facklig fråga, vartill kommer att Lundgren vid tillfället missfirmat en förman. Att varningen och

beslutet om förflyttning av Lundgren sedermera återtogos be-
rodde icke på att det skulle ha saknats skäl för ett ingripande utan på att Lundgren vid centrala förhandlingar i saken medgav, att han överträtt ordningsreglerna och beklagade sitt uppträdande mot förmannen. Beträffande cirkuläret till arbetsledarna är att märka, att däri endast uttryckes en inom industrin allmän uppfattning, att fackföreningarnas förtroendemen i princip skola fullgöra sina uppdrag utanför arbetstiden och att de, när de önska förhandlingar, skola upptaga sådana med den personal som företaget utsett därtill. Om förhandlingar skulle tillåtas mellan arbetsledare och arbetare, skulle detta kunna leda till icke önskvärda motsättningar mellan dem. Beträffande händelsen på hälkortsavdelningen i februari 1956 anser man på arbetsgivarsidan, att vederbörande ingenjör, som tagit Lundgren i förhör, endast fullgjort sin skyldighet när han undersökt saken. Han hade nämligen fått rapport om att Lundgren bakom ryggen på arbetsledningen skulle ha försökt skaffa sig fortlöpande statistik över arbetarnas inkomster, och mot ett sådant förfaringsätt skulle bolaget ha haft anledning att reagera. Till stöd för uppfattningen att bolaget trakasserat Lundgren har arbetarsidan vidare andragit, att denne icke efter den 15 juni erhållit ackordsarbete, ehuru andra yngre arbetare även efter denna tidpunkt fått sådant arbete. Till detta är emellertid att säga, att de yngre arbetare som givits företräde till ackordsarbete framför Lundgren till skillnad från denne varit yrkesarbetare, och att i samtliga fall som här åsyftas ackordsarbetet kräver yrkesutbildning. Det har icke heller funnits utrymme för att återföra

Lundgren till Östra fabriken; det har icke förekommit några ny-
 anställningar vid dekorationsavdelningen under sommaren och höst-
 ten 1957. Bolaget har icke någonsin trakasserat Lundgren och mot
 hans verksamhet för fackföreningen har bolaget icke haft något
 att invända. I detta sammanhang är att märka, att det icke ens
 påståtts, att bolaget skulle ha motarbetat någon annan represen-
 tant för fackföreningen än Lundgren, ehuru förutom denne sex med-
 lemmer av föreningens styrelse äro anställda vid bolagets fabri-
 ker.

Arbetareförbundet har i anledning härav ytterligare andra-
 git: Förbundet har icke bestritt, att produktionen vid bolagets
 fabriker minskat under sommaren 1957, men det är icke riktigt,
 att arbetet i vattensättningen skulle ha minskat så kraftigt
 som de av arbetsgivarsidan lämnade statistiska uppgifterna sy-
 nas ge vid handen. Dessa uppgifter äro missvisande därför att
 de icke avspeglar de organisatoriska förändringarna i arbetet i
 vattensättningen. Om man tar hänsyn till alla de arbetsmoment
 som före den 15 juni 1957 tillhörde vattensättningen - således
 även avräkning, transportarbete och dylikt - blir bilden helt
 annorlunda. Studerar man sålunda i det statistiska materialet
 de uppgifter som hänföra sig till antalet över abziehtryckeri-
 et transporterade artiklar, finner man, att produktionen på sen-
 sommaren och hösten 1957 visar en kraftigt stigande tendens. Be-
 träffande episoden på packningsavdelningen i augusti 1955 för-
 håller det sig icke så som arbetsgivarsidan velat göra gällan-
 de, att Lundgren erkänt sina försummelser och framfört ursäkter.
 Förutom visade det sig vid förhandlingar i saken, att det sakna-
 des fog för beskyllningarna mot Lundgren, och det var därför som

varningen och förflyttningsbeslutet återtogos.

Parterna ha å ömse sidor fordrat ersättning för rättegångskostnader.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Till stöd för sin uppfattning, att åtgärden att i juni 1957 förflytta Lundgren från östra till västra fabriken vidtagits under sådana omständigheter att den är att betrakta som en föreningsrättskränkning, har arbetareförbundet åberopat, att bolaget allmänt sett intagit en avvisande inställning gentemot fackföreningen. Detta omdöme har dock, såsom arbetareförbundet utfört sin talan, grundats endast på vad som förekommit mellan bolaget och Lundgren.

Den första kontroversen mellan bolaget och Lundgren inträffade i augusti 1955. Den hade visserligen anknytning till Lundgrens fackliga arbete såtillvida som den gällde ett samtal om en ackordsfråga, vilken Lundgren under arbetstid skulle ha tagit upp med ett par arbetare och en förman. Anledning saknas emellertid till antagande att bolaget haft annan bevekelsegrund för sitt handlande i denna sak än en önskan att för arbetsplatsen gällande ordningsregler efterföljdes.

Den andra av arbetareförbundet åberopade kontroversen sammanhänge med en av Lundgren vid ett besök på hålkortsavdelningen i februari 1956 framställd förfrågan rörande den lönestatistik som där fördes. Även om, såsom förbundet gjort gällande, det förhör som en ingenjör hos bolaget höll med Lundgren i anledning av hans besök på hålkortsavdelningen

skulle ha förts på ett bryskt sätt, kan detta icke i och för sig tagas till intäkt för att bolaget skulle ha avsett att motarbeta Lundgren i hans arbete för fackföreningen, och förhöret ledde icke till några åtgärder mot Lundgren.

Omständigheterna kring 1955 och 1956 års händelser giva sålunda icke belägg för att bolaget skulle hysa en avog inställning till fackföreningen som sådan eller till Lundgren på grund av hans verksamhet för föreningen.

Vad åter angår förflyttningen av Lundgren från östra till västra fabriken synes visserligen den utredning som förebragts av arbetareförbundet giva vid handen, att åtminstone under den första tiden efter den omflyttningen ägt rum arbete funnits för två man i vattensättningen; och det kunde då synas naturligt att Lundgren såsom den näst äldste arbetaren i det ackordslag som hade hand om vattensättningen skulle ha fått stanna kvar. Smellertid framgår tillika av utredningen, att förflyttningen av Lundgren ingått i en större omläggning av arbetet, vilken berörde åtskilliga arbetare vid bolagets fabriker. Denna omläggning har uppenbarligen föranletts av förändrade konjunkturer inom porslinsindustrin och, såvitt angår dekorationsavdelningen, även av rationalisering vid abziehtryckningen. Det finns enligt arbetsdomstolens mening icke anledning att ifrågasätta annat än att bolaget, såsom arbetsgivarsidan gjort gällande, vid sina överbväganden rörande den framtida uppläggnings av arbetet i dekorationsavdelningen utgått ifrån att man - åtminstone på längre sikt - i fortsättningen icke skulle kunna sysselsätta mer än en arbetare i vattensättningen.

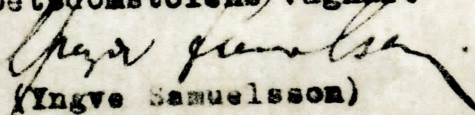
Slutligen har arbetareförbundet till stöd för sin talan även åberopat den omständigheten, att bolaget vid förflyttningen av Lundgren utan skäl skulle åt honom ha utvalt ett arbete på timlön med särskilt dåliga förtjänstmöjligheter och sedermera, då tillgång funnits till mera lönande ackordsarbete, vägrat honom sådant arbete. I målet är emellertid upplyst, att även andra arbetare i samband med de under våren och sommaren 1957 företagna omflyttningarna fått vidkännas inkomstminskningar, och det framgår icke, att bolaget vare sig vid förflyttningen av Lundgren eller senare skulle ha missgynnat honom.

På grund av vad sålunda anförts finner arbetsdomstolen, att arbetareförbundet icke förebragt sannolika skäl för sitt påstående att bolaget vid förflyttningen av Lundgren från östra till västra fabriken handlat i ett mot föreningsrätten stridande syfte.

Arbetsdomstolen prövar följaktligen rättvist ogilla käromålet.

Det åligger arbetareförbundet att ersätta arbetsgi-
varparterna deras rättegångskostnader med fördrade ettusen
femhundra kronor.

På arbetsdomstolens vägnar:

(Ingve Samuelsson)